

Asia: VM003:00/2017 VM/155/03.01.00/2018

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi digitaalisten palvelujen tarjoamisesta sekä sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa annetun lain 5 §, 6 § ja 7 §:n 1 momentin kumoamisesta

1. Yleiset kommentit lakiehdotuksesta

Lakiluonnoksen teksti on vaikeaselkoista, monitulkintaista ja altistaa virhetulkinnoille. Eri kanavissa tapahtuvia asiointipalveluja tulisi tarkastella kokonaisuutena (ns. kanavaton asiakaspalvelu) ja mahdollistaa asiointipalvelujen kehittyminen ajassa niin, ettei aina tarvitsisi säätää lakeja palvelujen kehittyessä. Valtaosa digitaalisista palveluista on viranomaisen tarjoamia sähköisiä asiointipalveluja. Koska kommentoitavana oleva lakiluonnos ei korvaa esimerkiksi lakia sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa, pirstaloituu sähköistä asiointia ja sähköisiä asiointipalveluja koskeva lainsäädäntö entisestään, mistä seuraa se, että viranomaisen on toiminnassaan huomioitava monien säädösten vaatimukset. Onko riittävästi tarkasteltu, että asiointipalveluja määrittelevä lainsäädäntö ei ole keskenään ristiriitaista tai johda siihen, että eri tilanteissa täytyy noudattaa eri lainsäädäntöä? Digitaalista asiointia eri viranomaisissa koskevat säännökset tulisi ennemmin koota yhdeksi kokonaisuudeksi, jossa kiinnitetään erityisesti huomioita säännösten ymmärrettävyyteen ja selkeyteen myös palvelun käyttäjän näkökulmasta. Tällä hetkellä voimassa oleva sääntely ja ehdotettu uusi laki tekevät sääntelystä niin monimutkaisen kokonaisuuden, että sen asettamien velvoitteiden hahmottaminen tulee tuottamaan vaikeuksia myös lakia soveltaville viranomaisille. Vastaavasti palvelun käyttäjien epätietoisuus omista oikeuksista palvelujen osalta hämärtyy.

Käytännössä esimerkiksi tietojen/asiakirjojen kulkua viranomaisen ja asiakkaan välillä määrittelevät useamman lain säädökset riippuen siitä, mitä tietoa ja/tai asiakirjoja täytyy toimittaa. Pykälässä 5 määritellään, että asiakirjat täytyy voida toimittaa hyödyntäen digitaalisia palveluja tai muuta sähköistä tiedonsiirtomenetelmää. Laki sähköisestä asioinnista viranomaistoiminnassa määrittelee sähköisen tiedonsiirtomenetelmän siten, että se pitää sisällään sähköisen tunnistamiseen perustuvan asioinnin lisäksi sähköpostiviestit. Asiakirjoja voi olemassa olevan lainsäädännön mukaan siis toimittaa viranomaiselle sähköpostilla. Tämän lisäksi vähälle huomiolle jää sähköpostin käyttämiseen liittyvät tietoturvariskit, joita kaikki sähköpostia käyttävät tuskin tiedostavat. Olisikin syytä miettiä, olisiko sähköpostin käyttämisestä syytä antaa tarkempia määräyksiä. Tällä hetkellä eri viranomaisten käytännöt sähköpostin käyttämisessä vaihtelevat huomattavasti. Lisäksi pykälässä 6 määritellään, että: ” Viranomaisen voi vaatia digitaalisessa palvelussa käyttäjältä sähköistä

tunnistamista vain jos se on tarpeen palvelun tai sen tietosisältöön liittyvien käyttöoikeuksien varmistamiseksi tai palvelussa tehtävän toimen oikeusvaikutusten vuoksi.” Toisin sanottuna sähköistä tunnistamista ei voida perusteettomasti vaatia. Jos palvelu sisältää salassa pidettävää tietoa, täytyy tiedon välitys tapahtua sähköisen tunnistamisen kautta, jolloin lainsäädäntö asettaa vaatimuksia myös siihen, millä tavoin tunnistaminen täytyy toteuttaa. Periaatteessa yksinkertaista asiaa säädellään näin monessa laissa ja lainkohdassa.

Tietosuoja- ja tietosuojalain mukaisesti vaatimus sähköisestä tunnistamisesta on hyvä ja tarpeellinen, kun palvelussa jaetaan salaisia tai arkaluontoisia tietoja.

2. Kommentit lakiehdotuksen pykäliin ja yksityiskohtaisiin perusteluihin

1 luku: Yleiset säännökset

§ 2, määritelmät:

Lakiesityksessä on käsitteiden epämääräisyyttä. Esteettömyyden suhde saavutettavuuteen tulisi avata.

Lain hankala tulkittavuus ilmenee muun muassa puhuttaessa §3:n kohdassa aikasidonnaisesta mediasta. Ulottuuko pykälä esimerkiksi kunnan tallentamiin valtuustokokouksiin?

2 luku: Viranomaisten digitaalisten palvelujen järjestäminen yleisölle

Saavutettavuuden toimintavarmuuden periaate pitäisi perustua johonkin standardoituun tai määriteltyyn yleisimmin käytettyyn tekniikkaan, joka toimisi referenssinä testaukselle uusia palveluita kehitettäessä.

3 luku: Digitaalisten palvelujen saavutettavuus

§7, saavutettavuusvaatimukset:

Saavutettavuuden neljä periaatetta ovat hyviä, mutta erityisesti kohta toimintavarmuus on palveluntarjoajan kannalta ongelmallinen. Käyttäjillä voi olla mitä tahansa asiakassovelluksia ja avustavia teknologioita – jotka itsessään joko noudattavat standardeja tai sitten eivät – ja tämän lain myötä asiakkaan toimimattomat työkalut voivat johtaa palveluntarjoajan sanktioimiseen (joko/sekä ongelmien selvitystyönä, valvovan viranomaisen rangaistusmenettelynä tai/että digitaalisen palvelun jatkokehityskustannuksina).

Onko tarkoituksenmukaista viitata lain tasolla Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistuihin standardeihin, olisiko standardeista kuitenkin säädettävä asetuksella? Myös kieleen ja säädösten ymmärrettävyyteen tulee kiinnittää huomiota, lakiluonnossa sisältää käsitteitä, joilla ei ole yleiskielessä vakiintunutta sisältöä (aikasidonnainen media).

§8, kohtuuton rasite:

”Kohtuutonta rasitetta arvioitaessa on otettava huomioon erityisesti vammaisten ihmisten tarpeet käyttää kyseistä digitaalista palvelua...”

Laki kaipaisi rinnalleen vähintäänkin suosituksia siitä, mitkä vammaisten ihmisten erityistarpeet palveluissa tulisi erityisesti ottaa huomioon. Näihin tulisi ottaa paremmin kantaa hallituksen esityksessä, jotta tulkintaongelmia tulisi vähemmän.

4 luku: Saavutettavuusvaatimusten valvonta ja oikeussuoja

-

5 luku: Erinäiset säännökset

-

3. Kommentit vaikutusten arviointiin

Kustannuksia syntyy toki järjestelmien tuomisesta lain edellyttämälle tasolle, mutta enemmänkin olemme huolissamme luvun 3 pykälien 10 ja 11 mukaisten palautteiden sekä saavutettavuuskanteluiden ja -valitusten kautta kunnille aiheutuvista kustannuksista sekä luvun 4 § 14 mukaisista uhkasakoista. Järjestelmätoimittajat eivät tee parannuksia tuotteisiinsa ilmaiseksi. Keskeistä on myös huomioida muutostarpeet osana maakuntauudistuksen kehittämistoimenpiteitä, jolloin kustannusvaikutus jakautuu useammalle kunnalle. Otettava huomioon edelleen myös vaihtoehtoiset palvelumuodot sähköisten palvelujen rinnalla ja painotettava lakia enemmän uusien järjestelmien käyttöönotossa ja kehityksessä, kuin jo olemassa olevien järjestelmien muuttamisessa, näin kustannusvaikutus on kohtuullisempi. Laista kunnille aiheutuvat kustannukset ovat vaikeasti ennustettavissa. Viranomaisille aiheutuvia kustannuksia olisikin aiheellista selvittää tarkemmin ennen lain säätämistä.

4. Muut kommentit

-

Savolainen Jukka
Mikkelin kaupunki